Univerza v Ljubljani Fakulteta za računalništvo in informatiko

Miha Zidar

Dostop do podatkov Svetovne banke v orodju Orange

DIPLOMSKO DELO UNIVERZITETNI ŠTUDIJSKI PROGRAM RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKA

Mentor: prof. dr. Blaž Zupan

Ljubljana, 2016

Namesto te strani **vstavite** original izdane teme diplomskega dela s podpisom mentorja in dekana ter žigom fakultete, ki ga diplomant dvigne v študentskem referatu, preden odda izdelek v vezavo!

Izjava o avtorstvu diplomskega dela

Spodaj podpisani Miha Zidar, z vpisno številko **63060317**, sem avtor diplomskega dela z naslovom:

Dostop do podatkov Svetovne banke v orodju Orange

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem diplomsko delo izdelal samostojno pod mentorstvom prof. dr. Blaža Zupana,
- so elektronska oblika diplomskega dela, naslov (slov., angl.), povzetek (slov., angl.) ter ključne besede (slov., angl.) identični s tiskano obliko diplomskega dela
- soglašam z javno objavo elektronske oblike diplomskega dela v zbirki "Dela FRI".

V Ljubljani, dne 21. avgust 2016

Podpis avtorja:

Kazalo

_			_
Р	$\mathbf{OV7}$	et.	ek

Abstract

1	Uvo	pd	1
	1.1	Motivacija	2
	1.2	Cilji in struktura diplomske naloge	2
2	Sple	etni viri indikatorjev drzav sveta	3
	2.1	Podatki indikatorjev razvoja drzav	4
	2.2	Podatki podnebnih meritev	9
	2.3	Tezave pri dostopu	11
3	Knj	jiznica in gradniki za Orange	13
	3.1	Knjiznica simple_wbd	14
	3.2	api_wrapper	15
	3.3	Graficni vmesnik	16
4	Uvo	od	17
	4.1	Spletni viri	17
5	Skle	epne ugotovitve	19

Povzetek

Naslov: Dostop do podatkov Svetovne banke v orodju Orange

Avtor: Miha Zidar

Program Orange je prosto dostopno orodje za podatkovno rudarjenje, s katerim lahko za namene analiz uporabimo različne podatkovne vire. Sam program Orange vsebuje lastne testne predpripravljene podatkovne vire, podobne vire si lahko pripravi in uvozi tudi uporabnik sam, ali pa uporabi katerega od ze obstojecih dodatkov za uvoz podatkov. Za namen naloge smo izdelali dodatek Orange data sets (ODS), s katerim je mogoce prebrati podatke s prosto dostopnega programskega vmesnika (API) Svetovne banke (SB). Trenutno Svetovna banka omogoca uporabo stirih razlicnih API-jev (gospodarski indikatorji (time-series), projekti SB, financni in klimatski podatki). Dodatek ODS je namenjen lazjemu branju in pretvorbi podatkov indikatorjev in klimatskih podatkov. S tem bo uporabnikom programa Orange omogocena enostavnejsa uporaba velikega stevila podatkov iz omenjenih dveh programskih vmesnikov.

Kljucne besede: Podatkovno rudarjenje, programski vmesnik, svetovna banka, gospodarski indikatorji, podnebni podatki, Orange.

Abstract

Title: Access to World bank data with Orange

Author: Miha Zidar

Orange is an open source data-mining software, capable of using multiple sources for data analysis. There are a few test data sample already present in Orange, and the user can import their own data sets with use of one of Orange input widgets. For this thesis we created a new widget "Orange data sets" for accessing free data from World bank application program interface (API). The World bank exposes four different data APIs; indicator, project, finance and climate. Our Orange data sets widget will be able to read data from the indicators and climate APIs.

Key words: Data mining, API, World bank, indicators, climate, Orange.

Uvod

Na svetovnem spletu je dosegljivih vedno vec prosto dostopnih programskih vmesnikov (API, ang. application programming interface). Ti vmesniki omogocajo dostop do zelo raznolikih baz podatkov. Nekateri primeri baz so seznami stopnje ogrozenosti zivali po drzavah ¹, nasini podatki meritev in slike vesolja ², seznam knjig z ocenami in povezavami med uporabniki ³, zgodovina meteoroloskih meritev, ⁴, razni indikatorji stopenj razvoja drzav ⁵.

Programski vmesniki so oblikovani tako, da je omogocena raznolika uporaba podatkov iz podatkovnh baz. To pa ima tudi slabost, ki je v tem, da je podatke potrebno predhodno obdelati za vsak namen posebej. Tako bi na primer moral vsak uporabnik programa Orange podatke predhodno pretvoriti v obliko, primerno za njegovo konkretno analizo.

¹http://apiv3.iucnredlist.org/api/v3/docs

²https://api.nasa.gov/

³https://www.goodreads.com/api

⁴http://climatedataapi.worldbank.org/

⁵http://api.worldbank.org/

1.1 Motivacija

Povezava programskega vmesnika in orodja za analizo podatkov je pogosto prezapletena za navadnega uporabnika. Z dodatkom ODS zelimo podatke programske vmesnika Svetovne banke spraviti v obliko, primerno za nadaljno uporabo v orodju Orange. Ta dodatek bi pomagal zdruziti programe za obdelavo podatkov in prosto dostopnih baz podatkov. S tem dobimo enostavnejsi dostop do podatkov iz prek 16.000 indikatorjev in stevilnik klimatskih meritev, s cimer bomo lazje analizirali in iskali morebitne zakonitosti med podatki. V kolikor bi imeli en sam ustrezen dodatek (add-on) za dostop do podatkov programskega vmesnika Svetovne banke, bi poenostavili posodabljanje in vzdrzevanje kode v primeru sprememb programskega vmesnika za vse uporabnike istega orodja hkrati. S tem odpravimo potrebo, da bi moral vsak uporabnik sam skrbeti za uskladitvene posodobitve.

1.2 Cilji in struktura diplomske naloge

Cilj diplomske naloge je izdelati knjiznico za uporabo programskega vmesnika Svetovne banke ter izdelati dodatek za program Orange, ki s pomocjo omenjene knjiznice omogoca uporabniku dostop do podatkov SB preko graficnega vmesnika.

V drugem poglavju diplomskega dela predstavimo spletne vire indikatorjev drzav sveta. Nato bomo podrobneje opisali programski vmesnik za dostop do podatkov Svetovne banke (API SB). V cetrtem poglavju sledi predstavitev knjiznice in gradnikov za Orange in nato se konkretni primeri uporabe. Na koncu bomo popisali opravljeno delo, navedli vire kode in opisali nadaljne moznosti nadgradnje dodatka.

Spletni viri indikatorjev drzav sveta

Na spletu je mnogo prosto dostopnih virov oz. baz podatkov. Ti imajo programske vmesnike, ki omogocajo dostop do raznovrstnih podatkov, kot so npr. seznami stopnje ogrozenosti zivali po drzavah ¹, Nasini podatki meritev in slike vesolja ² seznam knjig z ocenami in povezavami med uporabniki ³, zgodovina meteoroloskih meritev ⁴, razni indikatorji stopnje razvoja drzav ⁵.

Pri nalogi smo se osredotocili na dva programska vmesnika za dostop podatkov Svetovne banke, to sta zgodovina meteoroloskih meritev 4 in razni indikatorji stopnje razvoja drzav 5. Za podatkovno bazo Svetovno banko smo se odlocili, ker zdruzuje in na enovit nacin predstavi podatke iz vec razlicnih virov. Podatkovni viri za indikatorje stopnje razvoja drzav so:

- World Development Indicators,
- Global Development Finance,
- African development Indicators,

¹http://apiv3.iucnredlist.org/api/v3/docs

²https://api.nasa.gov/

³https://www.goodreads.com/api

⁴http://climatedataapi.worldbank.org/

⁵http://api.worldbank.org/

- Doing Business,
- Enterprise Surveys,
- Millennium Development Goals,
- Education Statistics,
- Gender Statistics,
- Health and Nutrition Statistics,
- IDA Results Measurement System.

Podatkovni viri za klimatske meritve so pridobljeni s svetovnih meteoroloskih postaj.

Svetovna banka omogoca dostop do podatkov je prek vmesnika REST, ki ponuja veliko moznosti za iskanje in presejanje rezultatov. Pri vsaki REST poizvedbi lahko dolocimo zeljeno obliko odgovora. Za poizvedbe o informacijah indikatorjev sta na voljo obliki XML in JSON. Programski vmesnik meteoroloskih meritev pa ponuja samo obliko JSON. Za konsistentnost in lazjo berljivost smo na obeh vmesnikih uporabili obliko JSON.

Podatki indikatorjev razvoja drzav 2.1

Programski vmesnik indikatorjev razvoja drzav Svetovne banke omogoca dostop do podatkov od prek 16.000 raznih indikatorjev. Podatki indikatorjev so merjeni od leta 1960 dalje v mesecnem, cetrtletnem ali letnem intervalu. Poleg podatkov indikatorjev nam ta programski vmesni omogoca tudi dostop do vecine metapodatkov s katerimi lahko presejamo in natancneje dolocimon naso poizvedbo. Te seznami metapodatkov so:

• viri podatkov in njihovi opisi (Catalog Source Queries ⁶),

⁶http://api.worldbank.org/sources

- seznam drzav in regij z identifikatorji (Country Queries ⁷),
- razdelitev visin dohodkov z identifikatorji (Income Level Queries ⁸),
- seznam vseh indikatorjev (Indicator Queries ⁹),
- seznam tipov posojil (Lending Type Queries ¹⁰),
- seznam tem (Topics ¹¹).

Za dostop do podatkov posameznega indikatorja, potrebujemo identifikator indikatorja s seznama vseh indikatorjev⁹ in kodo ene ali vec drzav oziroma regij s seznama drzav⁷. Privzeta vrednost za kolicino podatkov na stran je 50, Zgornja meja pa ni strogo dolocena, vendar je odvisna od velikosti odgovora. Ugotovili smo tudi da se zanesljivost programskega vmesnika manjsa z vecjo kolicino podatkov na stran. V nasem programu smo se omejili na 1000 podatkov na stran, ki se je izkazalo za uporabno razmerje med hitrostjo in zanesljivostjo prenosa. Vsi seznami in metapodatki, ki so na voljo s programskim vmesnikom indikatorjev razvoja imajo enako osnovno obliko (Primer 1).

2.1.1 Opis seznama indikatorjev

Programski vmesnik Svetovne banke za indikatorje razvoja nam ponuja seznam vseh indikatorjev⁹ z imeni, opisi, identifikatorji in drugimi metapodatki (Primer 2). Programski vmesnik nam tudi omogoca presejanje podatkov glede na vir podatkov indikatorja (source).

⁷http://api.worldbank.org/countries

⁸http://api.worldbank.org/incomeLevels

⁹http://api.worldbank.org/indicators

¹⁰http://api.worldbank.org/lendingTypes

¹¹http://api.worldbank.org/topics

```
1
   [
2
3
             "page": 4,
             "pages": 137,
4
             "per'page": "50",
5
             "total": 6831
6
7
8
9
             -; podatki ¿",
10
11
12
```

Primer 1: Osnovna oblika odgovora programskega vmesnika Svetovne banke, ob veljavni poizvedbi. Prvi element opisuje kolicino dobljenih in vseh podatkov, drugi element pa vsebuje s stranjo in stevilom podatkov na stran doloceni izsek celotnih podatkov.

```
1
2
       "id": "1.0. HCount.2.5 usd",
3
       "name": "Poverty-Headcount-("$2.50-a-day)",
4
        "source": -
            "id": "37",
5
6
            "value": "LAC-Equity-Lab"
7
8
       "sourceNote": "The \verb|-poverty--| head count-index--| measures
         \hbox{\it ------} the \hbox{\it --} proportion \hbox{\it --} of \hbox{\it --} the \hbox{\it --} population
10
         -----with-daily-per-capita-income-(in
11
         12
        "sourceOrganization": "LAC-Equity-Lab-tabulations
        -----of-SEDLAC-(CEDLAS-and-the
13
                     ·····World-Bank).",
14
15
        "topics":
16
                "id": "11",
17
                "value": "Poverty-"
18
19
20
       ]
21
```

Primer 2: Podatki indikatorja stopnja revscine pri dohodku 2,5 dolarja na dan.

2.1.2 Opis seznama drzav

Seznam drzav⁷ na programskem vmesniku Svetovne banke vsebuje podatke o imenih, opisih, ISO-3166-1 alpha kodah, regijah in druge metapodatke (Primer 3). Programski vmesnik nam tudi omogoca presejanje seznama drzav po naslednjih poljih:

id koda,

region regija,

incomeLevel visina dohodka,

lendingType tipov posoji (preveri prevod???).

Ta seznam ne vsebuje zgolj samo drzav, ampak tudi regije in skupine drzav, zdruzenih glede na razlicne kriterije (visine dohodka, velikost, stopnja razvoja). Poleg tega gornji seznam vsebuje tudi nekatere izjeme kot je trenutno Kosovo. V nadaljevanju bomo za vse nastete tipe lokacijskih podatkov uporabljali besedo "drzave"

2.1.3 Dostop do podatkov indikatorjev

Za pridobivanje podatkov indikatorjev se uporablja dostopna tocka http://api.worldbank.org/countriekjer je:

- country_list; z podpicjem locen seznam kod izbranih drzav, ki jih preberemo iz polja "id" ali "iso2Code" 3, ali pa kljucna beseda "all"
- indicator_id; polje "id" indikatorja ?? s seznama indikatorjev.

API omogoca ze z eno samo poizvedbo dostop do podatkev ene drzave, vec izbranih drzav hkrati ali pa do podatkov vseh drzav dostopamo s kljucno besedo "all" Slabost API-ja SB je v tem, da ne moreme z eno poizvedbo dostopati do podatkov vec indikatorjev hkrati. Podatke lahko presejamo po naslednjih poljih:

```
1
       "id": "ABW",
2
        "iso2Code": "AW",
3
        "name": "Aruba",
4
        "region": -
           "id": "LCN",
6
            "value": "Latin-America-&-Caribbean-"
7
8
9
        "adminregion": -
           "id": "",
10
            "value": ""
11
12
        "incomeLevel": -
13
            "id": "HIC",
14
            "value": "High-income"
15
16
        "lendingType": -
17
            "id": "LNX",
18
19
            "value": "Not-classified"
20
        "capitalCity": "Oranjestad",
21
22
        "longitude": "-70.0167",
        "latitude": "12.5167"
23
24
```

Primer 3: Izsek podatkov veljavne poizvedbe drzav.

- MRV (most rescent value) stevilo zadnjih meritev
- frequency pogostost vzorcenja (letno, cetrtletno, mesecno)
- gapfill manjkajoce vrednosti prejsnjih meritev
- date datum ali obdobje
- page stran
- per_page stevilo elementov na stran

Privzeto bo programski vmesnik vrnil podatke za vse mozne casovne vrednosti. V odgovoru API-ja dobimo seznam objektov (Primer 4) z datumom, indikatorjem, drzavo in vrednostjo.

```
1
2
        "indicator": -
            "id": "SP.POP.TOTL",
3
            "value": "Population, -total"
5
        "country": -
6
            "id": "IL",
7
            "value": "Israel"
8
9
10
        "value": "6289000",
        "decimal": "0",
11
        "date": "2000"
12
13
```

Primer 4: Podatki za indikator SP.POP.TOTL (populacija drzave) za Izrael leta 2000.

2.2 Podatki podnebnih meritev

Programski vmesnik Svetovne banke za podnebne podatke omogoca dostop do podatkov napovednih modelov in zgodovinskih meritev meteoroloskih postaj. V tej diplomski nalogi smo se odlocili uporabiti samo podatke zgodovinskih meritev, saj si z temi podatki lahko uporabnik programa Orange sam sestavi svoje napovedne modele.

Za razliko od uporabe programskega vmesnika indikatorjev, lahko pri tem programskem vmesniku uporabljamo veljavne ISO 3166-1 alpha-2 ali ISO 3166-1 alpha-3 kode drzav, ali pa stevilski identifikator (TODO link) vodotocnega obmocja.

Ta programski vmesnik nam omogoca dostop do podatkov o povprecnih temperaturah in padavinah, v casovnih obdobjih enega leta, desetletja ali mesecna povprecja skozi vsa leta meritev.

2.2.1 Dostop do podatkov podnebnih meritev

Dostop do podatkov podnebnih meritev je mogoc na naslovu http://climatedataapi.worldbank.org/climateweb/rest/v1/loc_type/cru/data_type/interval/location kjer je:

loc_type vrsta identifikatorja obmocja ("basin" za vodotocno obmocje, "country" za drzave),

data_type vrsta meritev ("pr" za padavine, "tas" za temperature),

interval vrsta meritvenega obdobja ("month" za mesecno, "year" za letno in "decade" za desetletno),

location identifikator drzave ali vodotocnega obmocja.

Izsek podatkov (primer za mesecno povprecje kolicine padavin za Slovenijo): http://climatedataapi.worldbank.org/climateweb/rest/v1/country/cru/pr/month/SVI

```
1 -
2 "month": 0,
3 "data": 68.93643
4 ",
5 -
6 "month": 1,
7 "data": 64.23069
8 ",
```

```
9 -
10 "month": 2,
11 "data": 81.098724
12 ",
13 ...
```

2.3 Tezave pri dostopu

Tezave pri uporabi SB API-ja lahko razdelimo v dve skupini. Prva skupino sestavljajo tezave pri dokumentaciji in z manjkajocimi podatki, drugo pa napake v samih pridobljenih podatkih.

Tezave prve skupine:

- ob posodabljanju spletne strani SB se izgubijo posamezne povezave do primerov, dokumentacije in opisov API-ja,
- nepopolna dokumentacija:

polje za datum je opisano, vendar ni dokumentirano, kaksne so vse mozne vrednosti,

delovanje polj za obdobje (date), zadnje vrednosti (mrv) in za mankjajoce vrednosti (gapfill) ni ustrezno opisano.

Tezave druge skupine:

- manjkajoci identifikatoriji za polja na posameznih indikatorjih (primer je manjkajoca vrednost v polju id drzave),
- \bullet datum vsebuje nakljucne vrednosti ("last known value" "2001 2015" "2040"
- zgornja meja stevila izbranih lokacij na 250 ni navedena,
- nemogoce je ugotoviti pogostost vzorcenja indikatorja (frequency).

Knjiznica in gradniki za Orange

V okviru diplomske naloge smo razvili tri locene komponente za programerje in koncne uporabnike programa Orange.

Prva komponenta je programska knjiznica simple_wbd, ki omogoca enostaven dostop do programskega vmesnika indikatorjev in klimatskih podatkov Svetovne banke. Ta knjiznica je narejena s cim manj odvisnosti in je namenjena splosni uporabi v python programih. Poudarka pri zasnovi knjiznice simple_wbd sta predvsem enostavnost razsiritve in zanesljivost. Ta cilja dosezemo z mehanizmom za vkljucevanje lastne kode v komponente knjiznice in mehanizmi za popravljanje ali odstranjevanje pokvarjenih podatkov.

Drugi sestavni del je razsiritev knjiznice simple_wbd s funkcionalnostmi, potrebnimi za lazje delo v programu Orange. To predvsem zavzema pretvorbo pridobljenih podatkov v Orange in numpy tabele. Ta sklop je namenjen skriptnemu delu s programom Orange in je dostopen kot api_wrapper python modul.

Tretji sestavni del je graficni vmesnik za uporabo api_wrapper modula. Namen graficnega vmesnika je omogociti ne-programerjem dostop do podatkov programskega vmesnika Svetovne banke znotraj programa Orange za namen obdelave, analize in iskanja zakonitosti med podatki.

3.1 Knjiznica simple_wbd

Knjiznica simple_wbd programerjem olajsa dostop do podatkov programskega vmesnika Svetovne banke. Glavna lastnost te knjiznice je zdruzevanje vecjega stevila zahtev po podatkih in enostavna predstavitev dobljenih podatkov. Druga lastnost je pretvorba podatkov iz vec dimenzij v dvodimenzionalno polje, primerno za uporabo v programu Orange. Glavna vmesnika te knjiznice sta IndicatorAPI in ClimateAPI. Prvi omogoca pridobivanje podatkov iz programskega vmesnika indikatorjev Svetovne banke, drugi pa s programskega vmesnika podnebnih meritev.

3.1.1 Pomocnik IndicatorAPI

IndicatorAPI je razred namenjen pridobivanju podatkov indikatorjev razvoja. Ker ima programski vmesnik Svetovne banke omejitev koliko podatkov lahko prenesemo z eno poizvedbo, nam ta razred zdruzuje rezultate vseh poizvedb, ki so potrebne za prenos celotne zahteve. To poskrbi tako da se po prvi poizvedbi sprehodi cez stevilo preostalih strani (ref na basic response) ki so na voljo. Za razliko od obstojecih knjiznic¹ za delo z programskim vmesnikom Svetovne banke, katerih cilj je cim bolj natancno predstaviti programski vmesnik, je cilj nase knjiznice le poenostaviti poizvedbe. V ta namen smo s to knjiznico razsirili programski vmesnik da lahko z enim klicem funkcije prenesemo podatke tudi vec kot le enega indikatorja.

Poleg tega da skrbi za prenos vseh strani podatkov, tudi belezi stevilo narejenih in stevilo potrebnih poizvedb za celoten prenos. Do teh stevil lahko dostopamo z drugih niti in jih uporabimo za prikaz napredka in preostalega casa do prenosa celotne zahteve.

Glavne metode ki jih ponuja IndicatorAPI razred so:

get_indicators vrne seznam vseh moznih indikatorjev z imeni, opisi in identifikatorji,

¹https://pypi.python.org/pypi/wbdata

²https://pypi.python.org/pypi/wbpy/2.0.1

get_countries vrne seznam drzav in regij z kodami in metapodatki,

get_dataset vrne razred (IndicatorDataset) ki vsebuje vse podatke z poizvedbe in metode za oblikovanje predstavitve podatkov: api_responses, as_list, as_dict.

Razred Indicator Dataset

Razred IndikatorDataset je osnovni razred v katerem dobimo zahtevane podatke indikatorjev. Ta razred vsebuje vse potrebne metode in podatke za predstavitev rezultatov programskega vmesnika, na dva glavna nacina; kot slovar slovarjev in dvo dimenzionalen seznam. Poleg omenjenih nacinov predstavitve podatkov lahko dostopamo tudi do neobdelanih podatkov prejetih z programskega vmesnika za vsako poizvedbo posebej.

Posamezne vrednosti teh podatkov so dolocene z drzavo, casovno komponento, in kodo indikatorja. Te podatke lahko predstavimo na dva glavna nacina:

- kot gnezdeni slovar, kjer je na prvem nivoju ime indikatorja, na drugem drzava, in na tretjem nivoju casovna komponenta.
- Kot dvo-dimenzionalno polje, kjer imamo v vrsticah eno oznako, v stolpcih pa kartezicni produkt ostalih dveh. ponujene moznosti so: vrstice = drzava, stolpci = cas x indikator vrstice = cas, stolpci = drzava x indikator Indicator

3.1.2 Pomcnik ClimateAPI

IndicatorAPI je

3.2 api_wrapper

razsiritev simple wbd vmesnikov z dedovanjem pravega dataset razreda.

```
class ClimateDataset(simple`wbd.ClimateDataset):

def as `numpy(self):
    raise NotImplemented()

def as `orange`table(self):
    raise NotImplemented()

class ClimateAPI(simple`wbd.ClimateAPI):

def ``init`'(self):
    super(). ``init`'(ClimateDataset)
```

3.3 Graficni vmesnik

- Lazja uporaba. - Vecja preglednost, - lazje iskanje (text search filter)

$\mathbf{U}\mathbf{vod}$

uporaba: slike orange uporabe

4.1 Spletni viri

CCCCC

Sklepne ugotovitve

Z izdelavo dodatka za program Orange smo zakljucili delo na diplomski nalogi. Koda izdelanega dodatka se nahaja na git

Nas graficni dodatek za dostop do podatkov indikatorjev lahko nadgradimo tako, da uporabnikom graficnega vmesnika omogocimo vecjo izbiro oblik izhodnih podatkov in natancnejse presejanje rezultatov. Dodamo lahko tudi vec metapodatkov na posamezne stolpce Orange tabele, ki nam omogocijo boljso predstavnost v ostalih Orange gradnikih. V graficni vmesnik za dostop do podnebnih podatkov lahko dodamo se moznost izbire vodotocnih obmocji meritev. Za boljso predstavo bi lahko postopek izbire drzav, regij in vodotocnih obmocij omogocili prek interaktivnega zemljevida sveta.

Literatura

- [1] Jure Dimec (2002), Medjezično iskanje dokumentov http://clir.craynaud.com/clir/MEDJEZICNOISKANJEDOKUMENTOV. pdf
- [2] (Avgust, 2013) OpenGL Overview http://www.opengl.org/about/
- [3] (Junij, 2013) Direct3D http://msdn.microsoft.com/en-us/library/windows/desktop/ hh309466(v=vs.85).aspx
- [4] (Avgust, 2013) Android http://www.android.com/
- [5] (Avgust, 2013) iOS http://www.apple.com/ios/
- [6] (Avgust, 2013) Windows Phone http://developer.windowsphone.com/en-us
- [7] (Junij, 2013) ANGLE https://code.google.com/p/angleproject/
- [8] (Avgust, 2013) Firefox OS http://www.mozilla.org/en-US/firefox/os/
- [9] (Avgust, 2013) Ubuntu for phones http://www.ubuntu.com/phone

22 LITERATURA

- [10] (Avgust, 2013) Sailfish OS https://sailfishos.org/
- [11] (Avgust, 2013) Rasperry Pi FAQ http://www.raspberrypi.org/faqs
- [12] (Avgust, 2013) Beagle Bone http://beagleboard.org/bone
- [13] (Avgust, 2013) HTML Canvas 2D Context http://www.w3.org/wiki/HTML/Elements/canvas
- [14] (Avgust, 2013) OpenGL ES 2.0 for the Web http://www.khronos.org/webgl/
- [15] Vladimir Vukićević (November, 2007) Canvas 3D: GL power, web-style http://blog.vlad1.com/2007/11/26/canvas-3d-gl-power-web-style/
- [16] (Avgust, 2013) SoundJS http://www.createjs.com/#!/SoundJS
- [17] Michael Mahemoff (Junij, 2011), HTML5 vs Native: The Mobile App Debate http://www.html5rocks.com/en/mobile/nativedebate/
- [18] (Avgust, 2013) V8-GL https://github.com/philogb/v8-gl
- [19] (Avgust, 2013) LeechyJS http://martens.ms/lycheeJS/
- [20] (Avgust, 2013) Xamarin http://xamarin.com/
- [21] (Avgust, 2013) LibGDX http://libgdx.badlogicgames.com/

LITERATURA 23

[22]	(Febru	ar, 2013) IKVM.N	1ET
h	nttp://v	www.ikv	m.net/	

- [23] (Avgust, 2013) PlayN http://code.google.com/p/playn/
- [24] (Avgust, 2013) Unity Game engine, tools and mulitplatform http://unity3d.com/unity/
- [25] (Avgust, 2013) Haxe Documentation http://haxe.org/
- [26] (Avgust, 2013) Gameplay Overview http://www.gameplay3d.org/
- [27] (Avgust, 2013) OGRE Open Source 3D Graphics Engine http://www.ogre3d.org
- [28] (Avgust, 2013) Marmalade http://www.madewithmarmalade.com/
- [29] (Avgust, 2013) Adobe Flash http://www.adobe.com/products/flash.html
- [30] (Avgust, 2013) asm.js http://asmjs.org/
- [31] (Avgust, 2013) What is CUDA https://developer.nvidia.com/what-cuda
- [32] Jonah Alben (Julij, 2013), CUDA na mobilnih napravah http://blogs.nvidia.com/blog/2013/07/24/kepler-to-mobile/
- [33] (Avgust, 2013) The open standard for parallel programming of heterogeneous systems http://www.khronos.org/opencl/

24 LITERATURA

[34] (Avgust, 2013) AccelerEyes http://www.accelereyes.com/products/mobile

- [35] (Julij, 2013) Compute Shader Overview http://msdn.microsoft.com/en-us/library/ff476331%28v=VS.85%29. aspx
- [36] (Avgust, 2013) LWJGL Lightweight Java Game Library http://www.lwjgl.org/